

Kümnes rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad

Ljubljana (Sloveenia), 30. juuli – 3. august 2012

Individuaalvõistluse ülesannete lahendused

Ülesanne nr 1. Sõnade järjekord on **OSV** (O: sihitis, S: alus, V: tegusõna), **NA** (N: nimisõna, A: omadussõna).

A → V ('A-ks tegema'): **A-man**.

V → A:

V	'keda kogu aeg Vkse'	'kes kogu aeg Ne Vb'
-n	-l-muṅa	N-...- l-ṅay-muṅa
-ṅu	-y-muṅa	N-...- nay-muṅa

Kõigi nimisõnade ees on artikkel:

O	S	
balan	baṅgun	naised, ohtlikud loomad ja esemed
bayi	baṅgul	mehed, loomad
bala	baṅgu	kõik ülejäänud asjad

Alusel ja selle täienditel on lõpus

- **-ṅgu**, kui sõna lõpeb täishäälikuga ja sisaldab kaks silpi;
- **-gu**, kui sõna lõpeb täishäälikuga ja sisaldab üle kahe silbi;
- **-Du**, kui sõna lõpeb kaashäälikuga; **D** on sulghäälik, mis hääldatakse suus samas kohas kui sõna viimane häälik.

(a) Rohutirts ei ole ei naine ega ohtlik loom, aga temaga kasutatakse sama artiklit, nii et tegu peab olema „vana naisega” mainitud müüdis. Lingvist arvas, et **baṅgun bundiṅṅu** näites (14) on viga.

(b) 17. **balan paṅga baṅgul ṅumaṅgu guniymuṅagu bambunman.**

Isa, keda kogu aeg otsitakse, ravib tüdrukut.

18. **bala diban bilmbalmuṅa baṅgun biṅṅiriṅṅu guniṅu.**

Sisalik otsib kivi, mida kogu aeg lükatakse.

19. **bayi bargan baṅgul yaṅṅgu gubimbuluṅunṅanaymuṅagu baṅṅan.**

Mees, kes kogu aeg arste süüdistab, järgneb vallabile.

(c) 20. Väike vallabi vaatab kiili.

bayi yiriṅṅila baṅgul bargandu wuraṅgu buṅan.

21. Tädi, kellele kogu aeg järgnetakse, painutab sulge.

bala yila baṅgun mugunaṅagu baṅṅalmuṅagu waṅuman.

22. Magav kuusu ignoreerib valju lärmi.

bala muṅga baṅgul midindu ṅagundu ṅaṅin.

23. Röövik otsib meest, kes kogu aeg kive kannab.

bayi yaṅa dibandimbanaymuṅa baṅgul bayimbambu guniṅu.

Ülesanne nr 2.

	umbu-ungu		umbu-ungu
1	<i>telu</i>	24	<i>tokapu</i>
2	<i>talu</i>	$48 = 24 \times 2$	<i>tokapu talu</i>
3	<i>yepoko</i>	$72 = 24 \times 3$	<i>tokapu yepoko</i>
12	<i>rurepo</i>	$\alpha \neg \beta := (\alpha - 4) + \beta,$	α -nga β
16	<i>malapu</i>	$\alpha \in \{12, 16, 20, 24, 28, 32\},$	
20	<i>supu</i>	$\beta \in \{1, 2, 3\}$	
24	<i>tokapu</i>	$\gamma + \delta,$	$\gamma \delta$
28	<i>alapu</i>	$\gamma = 24k, k \in \{1, 2, 3\},$	
32	<i>polangipu</i>	$9 \leq \delta \leq 32, \delta \neq 24$	

- (a) *tokapu polangipu* = $24 + 32 = 56,$
tokapu talu rureponga telu = $24 \times 2 + 12 \neg 3 = 57,$
tokapu yepoko malapunga talu = $24 \times 3 + 16 \neg 2 = 86,$
tokapu yepoko polangipunga telu = $24 \times 3 + 32 \neg 1 = 101.$
- (b) $13 = 16 \neg 1 =$ *malapunga telu,*
 $66 = 24 \times 2 + 20 \neg 2 =$ *tokapu talu supunga talu,*
 $72 = 24 \times 3 =$ *tokapu yepoko,*
 $76 = 24 \times 2 + 28 =$ *tokapu talu alapu,*
 $95 = 24 \times 3 + 24 \neg 3 =$ *tokapu yepoko tokapunga yepoko.*

Ülesanne nr 3.

	ains. 1. isik	mitm. 1. isik	ains. 2. isik	mitm. 2. isik	ains. 3. isik	mitm. 3. isik
A	<i>nau-</i>				<i>du-</i>	<i>ditu-</i>
B	<i>natzai-</i>	<i>gatzaizuki-</i>			<i>zai-</i>	<i>zaizki-</i>
Z	<i>-t</i>	<i>-gu</i>	<i>-zu</i>	<i>-zue</i>		<i>-te</i>
	A	B	Z			
<i>ahaztu</i>	— kelle —	kes	kes	unustas		
<i>hurbildu</i>		kes	kellele	lähenes		
<i>lagundu</i>	keda		kes	aitas		
<i>mintzatu</i>		kes	kellega	rääkis		
<i>ukitu</i>	keda		kes	puudutas		

- (a)
<i>ahaztu ditut</i>	}	ma unustasin nemad	<i>lagundu dute</i>	nad aitasid teda
<i>ahaztu zaizkit</i>			<i>lagundu nauzue</i>	te aitasite mind
<i>ahaztu zaizu</i>		sa unustasid tema	<i>mintzatu natzaizu</i>	ma rääkisid sinuga
<i>hurbildu natzaizue</i>		ma lähenesin teile	<i>mintzatu gatzaizikizue</i>	me rääkisime teiega
<i>hurbildu zait</i>		ta lähenes mulle	<i>mintzatu zaizkigu</i>	nad rääkisid meiega
<i>lagundu ditugu</i>		me aitasime neid	<i>ukitu ditugu</i>	me puudutasime neid
<i>lagundu dituzu</i>		sa aitasid neid	<i>ukitu naute</i>	nad puudutasid mind
- (b) sa puudutasid mind — *ukitu nauzu*, nad lähenesid mulle — *hurbildu zaizkit*.
- (c) *lagundu dut* — ma aitasin teda, *hurbildu gatzaizikizu* — me lähenesime sulle.
- (d) sa unustasid tema (*ahaztu zaizu*) — *ahaztu duzu*.

Ülesanne nr 4. Lausete struktuur on selline: $S \text{ paa } V \text{ O } [O']$ (S: alus, V: tegusõna, O: sihitis, O': teine sihitis).

	andma	kutsuma	lööma, tapma
O	kellele	keda	keda
O'	mille	kelleks	millega

Kõigi nimisõnade ees on artikkel, milleks on *a*, kui tegu on esimese kolmanda isikuga lauses, ning *bona* muudel juhtudel. Ains. 3. isiku asesõna vorm *e* või *bona* valitakse samal moel.

Isikulised asesõnad:

	ains. 1. isik	mitm. 1. isik	ains. 2. isik	mitm. 2. isik	ains. 3. isik	mitm. 3. isik
S	<i>enaa</i>	<i>enam</i>	<i>ean</i>	<i>eam</i>	<i>eove</i>	<i>eorī</i>
O, O'	<i>anaa</i>		<i>vuan</i>	<i>ameam</i>	<i>e, bona</i>	

- (a) 13. *Eam paa ani a overe.* — Te sõite kookospähkli (ära).
 14. *Ean paa tasu a oraora bona kae.* — Sa löid nõida kotiga.
 15. *Eove paa tara ameam.* — Ta nägi teid.
- (b) 16. Me andsime toidu sulle. — *Enam paa hee vuan a taba'ani.*
 17. Ta kutsus mind lapseks. — *Eove paa dao anaa bona beiko.*
 18. Ma tapsin ta sellega. — *Enaa paa asun e bona.*
 19. Nõid andis kala poisile. — *A oraora paa hee bona visoasi bona iana.*

See, mida kontekstis mainitakse, liigub lauses esimesele kohale ja saab artikli *a*. Kui aluseks on asesõna ning see nüüd pärast tegusõna jääb, kaob sel algusest ära *e*-. Kui liigub nimisõnaline alus, jääb artikkel *a* talle alles.

$S \text{ paa } V \text{ O } [O'] \rightarrow S \text{ paa } V \text{ O } [O']$
$S \text{ paa } V \text{ O } [O'] \rightarrow O \text{ paa } V S [O']$
$S \text{ paa } V \text{ O } O' \rightarrow O' \text{ paa } V S O$

- (c) 20. (Miks nõid solvus?) Nad kutsusid nõida naiseks.
 — *A oraora paa dao ori bona moon.*
21. (Miks see kirves märg on?) Poiss tappis kala kirvega.
 — *A toraara paa asun a visoasi bona iana.*

Ülesanne nr 5. Kui kaks sõna moodustavad fraasi, toimuvad esimeses sõnas järgnevad muutused:

$$\begin{array}{l} -VCV \rightarrow -VC \\ -VCu \rightarrow -VC \\ -VCi \rightarrow -\check{V}C \\ -VCa \rightarrow -VaC \end{array} \quad (V: \text{täishäälik, } C: \text{kaashäälik}).$$

Sama juhtub siis, kui omadussõna moodustatakse nimisõna või tegusõna kahekordistamise teel: *'ele + 'ele* → *'el'ele* 'lähedal olema × 2 = madal (nt. veekogu kohta)'.
Sõnade järjekord on

- $\boxed{N_1 N_2}$ (N_1 : põhisõna, N_2 : täiend);
  - $\boxed{N A}$ (tähendab ka 'see, kellel on A N': *huag 'el'ele* 'süda + madal (nt. veekogu kohta) = kannatamatu');
  - $\boxed{V O}$ (nõnda saadav liitsõna võib olla nimi- või tegusõna: *a'öf fau* 'ära kulutama + aasta = aastalõpp', *hül hāfu* '(midagi) ümber keerama + kivi = puhuma (orkaani kohta)').
- (a) *'u'u* — käsi, *isu* — nina, *kia* — kael, *leva* — juuksed, *mafa* — silm, *susu* — rind, *huga* — süda.
- (b) *tiro* — klaas (materjal),
poga — auk,
huag lala — kannatlik,
hāf puhraḳi — vulkaaniline kivi,
maf pogi = *maf pala* — pime (= *kes ei näe*).
- (c) ümmargune — *kaḳaḳu*; koprat lõikama — *'ol niu*; lokkis juuksed — *leav pirpiri*;
kleepuv — *pulpulu*; sähvatama — *rima*; prügi — *mofa*.
- (d) • sõna: *fäega* (või *fäeaga, fäeagu*).
• ära kulutama: *a'ofi* (või *a'öfi, a'öfö, a'öfu, a'öfü, a'ofü*).